

Tietojenvaihtodirektiivin kansallinen täytäntöönpano: HE 139/2024 vp

Sisäministeriön lausunto
hallintovaliokunnalle 22.10.2024

Hallituksen esityksen tausta

MITÄ:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston *jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten välisestä tietojenvaihdosta* ja neuvoston puitepäättöksen 2006/960/YOS kumoamisesta annettu direktiivi (EU) 2023/977
- Annettiin 10. toukokuuta 2023
- Pitkälle täysharmonisoiva sääntely

MIKSI:

Aikaisempi sääntely (ns. Ruotsin puitepäättös) ei ole ollut riittävän selkeä, eikä sillä ole kyetty varmistamaan riittävää ja nopeaa jäsenvaltioiden välistä asiaankuuluvaa tietojenvaihtoa.

Rajat ylittävän rikollisuuden tehokas torjunta kuitenkin edellyttää, että toimivaltaiset lainvalvontaviranomaiset vaihtavat nopeasti tietoja ja tekevät operatiivista yhteistyötä.

Mikä ei muutu?

- Kansalliset tietojenvaihtoon liittyvät toimivaltuudet, joista säädetään esimerkiksi poliisilaissa, rikostorjunnasta Tullissa annetussa laissa ja rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa annetussa laissa.
- Tietojen hankkiminen pakkokeinoin, kahdenvälinen tiedonvaihto kolmansien maiden kanssa sekä kansallista turvallisuutta koskeva tiedonvaihto.
- Lakiehdotus ei vaikuta myöskään rikosasioiden tietosuojadirektiivin tai rikosasioiden tietosuojalain sääntelyyn, eikä siinä ehdoteta muutoksia henkilötietojen rekisterinpitoa koskevaan vastuunjakoon eikä rekisteröidyn oikeuksia koskevaan sääntelyyn.

Keskeiset ehdotukset: yleistä

Tietojenvaihto rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisten lainvalvontaviranomaisten kanssa, jollei muussa Euroopan unionin lainsäädännössä nimenomaisesti säädetä toisin (1 §).

Toimivaltaiset viranomaiset: poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos. (2 § 1 mom)

Tiedonvaihto koskee toimivaltaisten viranomaisten saatavilla olevia tietoja (2 § 6-7 mom)

Nimenomainen § siitä, että tietoja saa luovuttaa salassapitosäännösten estämättä (3 §).

Lakiehdotuksen 2 luku: pyynnöstä tapahtuva tietojenvaihto

* Yksityiskohtaiset säännökset:

- toiselle jäsenvaltioille esitettävistä tietopyynnöistä (4 §)
- tietopyynnön kiireellisyydestä (5 §)
- tietopyyntöön sisällytettävistä tiedoista (6 §)
- toisen jäsenvaltioon pyyntöön vastaamisesta (7 §)
- tietojen luovuttamisesta kieltäytymisestä (8-9 §).

* Tietopyyntö voidaan tehdä vain, jos voidaan perustellusti olettaa, että pyydetyt tiedot ovat saatavilla kyseisessä jäsenvaltiossa ja että tiedot ovat tarpeellisia ja oikeasuhtaisia rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten (4 §).

Lakiehdotuksen 3 luku: muu tietojenvaihto

Tiedon luovutusoikeus (10 § 1 mom):

- jos voidaan perustellusti olettaa, että tällaiset tiedot voisivat olla välttämättömiä kyseisille muille jäsenvaltioille rikosten ennalta estämistä, paljastamista tai selvittämistä varten;
- Käytetty kansallista liikkumavaraa;
- Ei ole oikeutta luovuttaa, jos kysymyksessä ovat 8 §:n 2 momentin 5. kohdan tiedot.

Tiedon luovutusvelvollisuus (10 § 2 mom):

- Jos voidaan olettaa, että tällaiset tiedot voisivat olla merkityksellisiä kyseisille jäsenvaltioille vakavien rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä varten;
- Ei ole velvollisuutta luovuttaa, jos kysymyksessä ovat 8 §:n 2 momentin 5. kohdan tiedot.

Lakiehdotuksen 4 luku: Tietojen toimittamista koskevat lisäsäännöt

Henkilötietojen suojan vahventaminen (12 §):

- luovutettavien tietojen luokat tarkasti rajattu
- Lisäedellytys tietojen välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta pyynnön tarkoituksen saavuttamiseen

Suostumus tietojen käyttämiseen todistusaineistona oikeudenkäynnissä (14 §)

- Viranomaisten julkisessa rekisterissä olevat tiedot, joiden luovuttamiselle ei ole asetettu rajoitteita

Europolin suojattu viestintäkanava (SIENA) (15 §)

- Tiedonvaihdon oletusarvoinen viestintäkanava
- Poikkeukset lueteltu tyhjentävästi
- Voimaantulo muusta esityksestä poiketen 1. kesäkuuta 2027.

Kopion toimittaminen (16 §)

- Lähetettävät pyynnot tai luovutettavat tiedot tallentuvat keskitettyyn asianhallintajärjestelmään (velvoite)
- Kokonaisnäkökulma tiedonvaihdolle.

Lakiehdotuksen 5 – 6 luku: Tiedonvaihdon keskitetty yhteyspiste

Keskitetty yhteyspiste (17 – 18 §)

- HE:n mukaisen tietojenvaihdon koordinoinnista ja helpottamisesta vastaava keskusyksikkö
- Keskusrikospoliisissa, Tulli ja Rajavartiolaitos osallistuvat sen toimintaan (Suomella on jo olemassa)

Keskitetty sähköinen asianhallintajärjestelmä (19 §)

- Keskeinen osa uutta sääntelyä (komissio: *information highways*)
- Poliisi vastaa asianhallintajärjestelmän käyttöön ottamisesta.: tiedonvaihdon teknisen yhteyden rakentaminen (SIENA-hanke) sekä asianhallintajärjestelmän rakentaminen (TIEVA-hanke).
- Keskitetyn yhteyspiste käyttää keskitettyä asianhallintajärjestelmää lakiehdotuksen mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi.
- Lakiehdotuksen mukaisen tietojenvaihdon ja siihen liittyvän viestinnän rekisteri ja koordinoija (tekninen sääntely 19 § 2 mom)
- HE:ssä täsmennetty rekisterinpitäjien vastuut (yli DIR sääntelyn): kukin toimivaltainen lainvalvontaviranomainen toimii asianhallintajärjestelmässä käsiteltyjen henkilötietojensa rekisterinpitäjänä

Vaikutukset

Kustannusvaikutukset

Poliisin järjestelmäkehitystä koskevan esiselvityksen mukaan kulut jakautuisivat seuraavasti: vuosi 2024 (845 000 EUR), vuosi 2025 (2 434 000 EUR), vuosi 2026 (2 221 000 EUR) ja vuosi 2027 (343 000 EUR).

Menot katetaan olemassa olevista valtion talouden kehyspäätösten ja valtion talousarvion mukaisista määrärahoista siltä osin kuin rahoitusta ei saada EU-rahastojen kautta.

Tiedonvaihto

Tiedonvaihto, esitutkinta ja rikosten torjunta tehostuu

Tunnistettut myönteiset vaikutukset yhteiskunnan turvallisuudelle, oikeudenmukaiseen rikosprosessiin, henkilötietojen suojaan sekä Europolin rikostorjunnan tehostumiseen.

Kiitos!
Katriina
Simonen/SM PO
KEY

